

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Divi Thomae Aqvinatis Doctoris Angelici Opera Omnia

Summa diligentia ad exemplar Romanæ Impreßionis restituta

Complectens Quæstiones, Qvæ Dispvatæ Dicvntvr, & Quæstiones
Quodlibetales, siue Placitorum eiusdem S. Thomæ

Thomas <von Aquin, Heiliger>

Venetiis, 1593

Vtrum Christus in primo instanti suæ conceptionis mereri potuerit.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72780](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72780)

bris operatibus: sed Christus est caput corporis sui, & Ecclesiam ergo eius operatio meritoria fuit. ¶ Præter Christum & Ecclesiam sunt quasi persona: sed ratione unitatis prædictæ ex persona ecclesie loquitur, ut patet in glo. sup. psal. Deus Deus meus respice, &c. ergo simili ratione unitatis prædictæ Christus quasi ex persona aliorum mereri potuit.

RESPOND. Dicendum, quod opus humanum gratia informatum ad uitam æternam consequendam dupliciter ualet, scilicet quod duo sunt, quibus homo deficit a gloriæ consecutione.

Quorum primum est indignitas personæ, sicut patet in eo quod non habet charitatem, quod non est idoneus, nec dignus quod habeat uitam æternam, & secundum hoc opus humanum ualet ad uitam æternam consequendam, in quantum per ipsum quodammodo dignitas, & idoneitas in homine consequitur uis consecutionis gloriæ. Sicut. n. actus peccati reddit in quodammodo aie deformitatem, ita & actus meritorius in quodammodo aie decorum, & dignitatem, & ex hoc dicitur meritum condignum. Aliud per quod deficit homo a consecutione gloriæ, est aliquid imperium superueniens, ut homo, quod alias est dignus, gloriæ non consequatur, & hoc est reatus alicuius pena temporalis. Et sic opus humanum ordinatur ad gloriam quasi per modum euulsæ pueri, quo a reatu penæ absoluitur, & ex hoc habet opus humanum rationem satisfactionis. Quod ergo ad utrumque horum opus Christi efficacius fuit operibus aliorum hominum. Nam per opus alterius hominis non redditur idoneus ad gloriæ perceptionem nisi ille qui operatur, eo quod unus homo aliquid spiritualiter influere non potest: & ideo unus alio ex condigno mereri non potuit gratiam, uel uitam æternam. Sed Christus secundum suam humanitatem spiritualiter influere potuit in alios homines, uel eius opus in aliis causare potuit idoneitatem ad consecutionem gloriæ, & ideo potuit aliis ex condigno mereri secundum quod influere in alios poterat in quantum erat humanitas eius diuinitatis in se habet secundum Damascenum. Similiter est quantum ad secundum maiorem efficaciam consideratur in Christo, quod in aliis hominibus. Nam licet unus homo possit per altero satisfacere, dummodo ille sit in gratia constitutus, non tamen potest satisfacere per totam naturam, quia opus unius puri hominis non æquiualeat bono totius nature. Sed opus Christi in quantum est Dei, & hominis, habuit quandam dignitatem, ut æquiualeret bono totius nature, & ideo pro tota natura satisfacere potuit.

AD PRIMUM ergo dicendum, quod Christus secundum se habet hoc est aliis hominibus dignior: unde non oportet quod aliis conueniat quod Christo homini conuenit.

AD II. dicendum, quod actus uirtutis habet rationem laudis per comparationem ad agendum, & ideo non potest per actum alterius laudari: sed rationem meriti habet ex ordine ad finem, ad quem potest aliquis idoneus reddi ex influenza gratia Christi, & ideo Christus nobis mereri potuit.

AD III. dicendum, quod Christus primatum tenet in ecclesia per propria uirtute: sed alii prelati in quantum gerunt personam & uicem Christi: uel Christus pro fidelibus tanquam pro suis membris mereri potuit, non autem alii prelati.

AD II. dicendum, quod meritum Christi quantum ad sufficientiam equaliter se habet ad omnes, non autem quantum ad efficaciam, quod accidit parti ex lib. arb. parti ex diuina electione, per quam quibusdam miseris corditer effectus meritorum Christi conferitur, quibusdam uero iusto iudicio subtrahitur.

AD V. dicendum, quod sicut mereri est uiatoris, ita non nisi per uiatorem aliquid mereri potest, quia oportet ut ei pro quo quis meretur, aliquid desit eorum quod sub merito cadit. Angeli autem non sunt uiatores quantum ad primum essentialiter, & ideo quantum ad nihil eis meruit. Sunt autem aliquo modo uiatores respectu primum accidentaliter, in quantum nobis ministrant, ad quod ualet eis meritum Christi: unde dicitur Eph. 1. quod per eum restaurantur quæ in caelis, & quæ in terra sunt.

A AD SEXTUM dicendum, quod licet quilibet actus Christi esse nobis meritorius, tamen ad satisfaciendum per reatum naturæ humanæ, qui erat morti ex diuina sententia obligatus, ut patet Gen. 2. oportuit quod loco omnium mortem sustineret.

AD SEPTIMUM dicendum, quod gratia quod alicui personaliter datur, sufficit quantum ad id quod ad personam ipsius pertinet, non tamen ad abolitionem reatus totius naturæ, quod patet in antiquis patribus, quod gratia habentes pro reatum naturæ, ad gloriam peruenire non poterant. Et ideo requirebat meritum Christi, & satisfactio, ut reatus ille tolleretur. Gratia est personalis nulli unquam post peccatum primi hominis data fuit, nisi per fidem mediatoris explicitam, uel implicitam.

AD OCTAVUM dicendum, quod meritum Christi sufficienter operatur ut quodammodo uenerialis salutis humane, sed oportet hanc causam applicari singulis per facta, & per fidem formatam, quæ per dilectionem operatur. Et ideo requirit aliquid aliud ad salutem nostram præter meritum Christi, cuius tamen meritum Christi est causa.

AD NONUM dicendum, quod similitudo non tenet, quia mereri non conuenit nisi uiatoribus Christus autem ante passionem erat uiator & comprehensor: nunc autem est tamen comprehensor: & ideo tunc poterat mereri, licet nunc mereri non possit. Deficit etiam illa ratio, quia nunc beatis, qui sunt membra Christi mystica, nihil deest ad gloriam, quod delectatur non solum de uisa diuina essentia, sed etiam de Christi humanitate glorificata.

AD X. dicendum, quod post passionem Christi humana conditio est multo immutata quia iam expiato reatu naturæ humanæ homines possunt libere ad patriam euolare. Penæ etiam æternæ pro peccatis personalibus debita per fidem passionis Christi remittuntur æternæ, & dimittuntur temporales uirtute clauum, in quibus Christi passio operatur. Demones etiam reprimuntur uirtute passionis Christi, ut non possint tam uolenter tentare. Fidelibus auxilia multa dant ad resistendum tentationibus: gratia etiam per uirtutem passionis Christi datur in sacramentis ad merendum.

AD XI. dicendum, quod Christus, & membra eius sunt una persona mystica: uel opera capitis sunt aliquo modo membris. Et sic est per opera Christi aliquid nobis a Deo datur, si firmiter contra id quod dicitur in Psal. Tu reddes unicuique iuxta opera sua. Et tamen ita merita Christi nobis prestunt, ut in nobis per facta gratia causent, per quæ ad opera meritoria incitamus.

AD XII. dicendum, quod meritum Christi comparatur ad primum nisi, sicut causa prima & remota: unde ei non commensuratur, sed illi merito quod est causa proxima, quod consistit in actu proprio illius cui primum redditur.

AD XIII. dicendum, quod hoc ipsum gratis alicui nisi a Deo confertur, quod efficaciam meriti Christi consequatur: unde per hoc ratio gratiæ non euacuatur.

ARTICULUS VIII.

Utrum Christus in primo instanti sue conceptionis mereri potuerit.

OPINIO prima, utrum Christus in primo instanti sue conceptionis mereri potuerit, & utrum quod non. Ad meritum. n. deliberatio requiritur: sed deliberatio requirit tempus, ergo in primo instanti sue creationis anima Christi mereri non potuit.

¶ 2. Præter. Sicut meritum, ita & demeritum in actu lib. arb. consistit: sed angelus non potuit peccare in primo instanti sue creationis, quia sic in primo instanti sue creationis malus fuisset, quod est erroneum, ergo nec anima Christi in primo instanti sue creationis mereri potuit.

¶ 3. Præter. Quodcumque sunt duo motus ordinati adinuicem, impossibile est quod in eodem instanti terminentur: sed creatio anime Christi, & motus lib. arb. ipsius sunt quodammodo motus ordinati, nam motus lib. arb. creationem presupponit, ergo impossibile est quod motus lib. arb. terminentur in primo instanti in quo creatio terminatur, cum scilicet primo creata est anima. Sed diceretur, quod anima Christi adiuna-

adiunabatur ad merendū in primo instanti p gratiā.

¶ 4 Sed contra. Nulla grā creaturę collata trahit eā extra limites creaturę: sed hoc conuenit animę in quantum est creata ut in primo instanti quo est, motum liberi arbitrij habere non possit, ut ex ratione inducta patet. ergo per gratiam non potest ad hoc adiuuari, ut in primo instanti mereatur.

¶ 3 Prę. Grā pñcit aīam p modū cuiuslibet habitus: habitus uero cū potētia p supponat, nō dat aīa posse agere simpliciter, qđ alias nō posset agere, sed posse taliter agere, qualiter sine habitu nō posset. ergo si aīa Chři fm suā naturā nō poterat vsū liberi arbitrij in primo instanti suę creationis hēre, vt qđ hoc ei grā nō cōtulit, quod in primo instanti mereretur.

¶ 6 Prę. Sicut se hēt punctus ad lineā, ita se hēt instans ad sps sed fm Philos in 8. Phys. Qđ aliqđ mobile vitur vno puncto vt duobus. vt principio vnus linea, & sine alteri? de necessitate itercedit qes media, vt patet in motu reflexo, cū ergo instās i quo aīa Chři creata est, accipiat vt terminus creationis, & vt pñcipiū motus liberi arbitrij, & sic vno instanti vt mur vt duobus, vt quod incidit tps medium, & sic nō in primo instanti suę creationis aīa Chři merebatur.

¶ 7 Prę. Sicut se hēt natura ad actū naturę, ita grā ad actū grę: sed natura nō pōt in actū grę, ergo nec grā pōt in actū nāx ergo nō pōt eē, qđ p gratiam aīa Chři habuerit actum in primo instanti suę conceptionis, qui ei naturaliter competit, eligere.

¶ 8 Prę. Forma hēt tres actus, qđ dat eē, distinguit, & ordinat in finē: hi aut actus adinuicē ordinati sunt, sicut & ens, & vnū, & bonū. Nā ens a pñio actū relin qđ vnū a scđo, bonū a tertio. ergo & res aliqua pñ ē ens, quā ordinat i finē: aīa aut Chři p actū meritorium in finē ordinabat. ergo nō pōt eē qđ in primo instanti suę creationis in quo esse habuit, mereretur.

¶ 9 Prę. Meritum cōsistit in actu virtutis, qđ pñcipue electione pñcitur, fm Philos. sed aīa Chři nō potuit in primo instanti suę creationis actum electionis habere, nā electio p supponit cōsiliū, cū sit appetitus pñcōsiliati, vt dī in 3. Ethic. cōsiliū autē tpe indiget, cū sit inq̄sitio quedā. ergo aīa Chři in primo instanti suę creationis mereri non potuit.

¶ 10 Prę. Imbecillitas organoꝝ vsū liberi arb. impedit, vt patet i pueris recēter natis: sed hęc imbecillitate Chři assūpsit, sicut & alias nfas passibilitates. ergo in primo instanti suę creationis aīa Chři nō meruit.

SEDE CONTRA. Chři in instanti suę creationis fuit pfectissimus fm aīam: sed maior pfectio ē qđ ē fm habitū & actū, quā qđ ē fm habitū tm. ergo i Chři fuerūt virtutes in primo instanti suę creatiois nō solū fm habitū, sed fm actū: actus aut virtutū sunt meritorij. ergo Chři in primo instanti suę creationis meruit.

¶ 2 Prę. Chři i primo instanti suę creationis fruebat vt verus cōprehēsor: fruiūo aut ē p actū charitatis. ergo i pñio instanti suę creatiois actū charitatis habuit: actus autē charitatis erat in Christo meritorius. ergo idē quod prius. Sed diceretur quod actus charitatis non erat meritorius, nisi cum deliberatione.

¶ 3 Sed cōtra. Deliberatio, vel cōsiliū nō ē de fine vltimo, sed de his qđ sunt ad finē, vt dī i 3. Eth. sed motus charitatis pñcipue ē meritorius, fm qđ tēdit i ipsū finē vltimū. ergo nō requit ad hoc qđ sit meritorius qđ sit ibi aliqua collatio, vel deliberatio. Sed diceretur qđ motus ille qđ est i finē vltimū, nō ē meritorius, nisi fm quod aliquis illum refert in finem, & sic est ibi aliqua collatio, quę non potest esse in instanti.

¶ 4 Sed contra. Pars aīę intellectiua potētiōr est in

suā operatione, qđ sensitiua: sed simul dum aliquis est in se, sentit se sentire. ergo simul dum affectus fertur i Deū, pōt fieri cōparatio huius motus ad ipsū Deū: & sic non est necessariū, quod hoc fiat successiue.

¶ 5 Prę. Quicūq; intelligit aliqđ, simul intelligit qđ est de intellectu eius, sicut qđ intelligit hōiem, simul intelligit aīa: sed unū relatiuorū ē de intellectu alterius. ergo quicūq; intelligit unum relatiuorū, simul intelligit alterū. possibile est ergo ut in eodē instanti mens referat motū charitatis in Deū comparatō unum ad alterum, & sic non requiritur ibi tempus.

¶ 6 Prę. Anselmus dicit qđ qđqđ intelligitur esse pfectionis, totum Chři est attribuendū. sed hęc pfectam operationem in primo instanti suę creationis ad pfectionē pñnet. ergo Chři est attribuendū.

¶ 7 Prę. Christus iuxta aīa meritū non habuit quo possit proficere: habuisset autem si in primo instanti suę creationis non meruisset. ergo &c.

¶ 8 Prę. Potētia rōnalis in Chři nō fuit minus pfecta qđ potētia naturalis alterius creaturę: sed aliqua potētia alterius creaturę in primo instanti quo esse incipit, pōt hēre suā operationē, sicut patet in candle la. qđ in ipso instanti quo accenditur, aer illumina. ergo aīa Chři in primo instanti suę creationis habuit actum potētię rōnalis. & ita potuit mereri.

¶ 9 Prę. Greg. dicit in Home. Pentę. Amor Dei nō est otiosus: nā operat magna si ē, si uero desinit opere. Hic amor nō est: sed Chři habuit pfectā charitatē i primo instanti suę creationis, ergo i eo fuit aliquis actus dilectionis, & ita fuit i eo meritū i illo instanti.

¶ 10 Prę. Illud qđ est posterius natura, nō pōt esse prius tpe, sed forte simul. meritū aut est prius natura. qđ pñmū. Christus autē in primo instanti suę conceptionis habuit premiū, quia fuit uerus cōprehēsor. ergo si licet in eodem instanti habuit meritū.

RESP. Dicendum, qđ circa hoc est duplex opinio. Quidā n. dnt, qđ Chři i primo instanti suę cōceptionis nō meruit, sed statim post pñmū illas mereri incipit. Alij uero dnt qđ i ipso primo instanti meruit qđ ē opinio uerē esse rōnabilior. Nā qđ pfectionis spūalis est possibile alicui creaturę, totū cōdit aīę Chři esse collatū in primo instanti suę creationis. Qđ n. aliquo instanti meritū esse nō possit: hoc dupliciter pōt cōtingere. Vno mō ex parte operantis: alio mō ex parte actus. Ex parte qđem operantis pōt hoc cōtingere pp defectū duplicis facultatis. Ignorantia, sicut si dicamus qđ in illo instanti, quo aliquis mortaliter peccat, nō pōt mereri, qđ grām non habet: & iterū ex defectū facultatis naturalis. sicut puer in primo instanti, quo incipit mereri nō pōt, qđ non habet vsū lib. arb. Neutrū aut horū pōt dici in pñio. Chři. n. in primo instanti habuit facultatē grę: uel pote grā plenus & facultatē naturę, ut pote plēnie vsū lib. arb. hās, alias nō potuisset esse cōprehēsor. ergo nō fuit ex parte operantis Chři aliquis quo minus posset in primo suę cōceptionis instanti mereri: similiter nec ex parte actus meritorij. Qđ n. aliquis actus in aliquo instanti esse nō possit, pōt cōtingere dupliciter. Vno mō p hoc, qđ in actu illo successio inuenit, & sic in instanti cōpleri nō pōt. Secūdo p hoc, qđ actus p supponit qđā, qđ nō pōt pcedere: itās aliqđ determinatū: sicut nō pōt esse quod ignis primo instanti suę gnationis, si est extralocū suū generatus, sit in primo loco: qđ motus pñcipij, qui nō pōt esse ante pñmū instanti gnationis. Neutrū aut istorū modorū impedit, qđ Chři in primo instanti meruit, primo quidem, quia motus lib. arb.

3. Eth. e. 3. in fine tom. 3.

Cap. 3. circa finem to. 5.

Cap. 3. circa mediū to. 5.

In quo meritum consistit, non habet successione, sed est simplex & instantaneus. Secundo uero, quia ad motum uoluntatis non praexigitur nisi actus apprehensio uirtutis, qui quidem motus in eodem instanti est cum actu uoluntatis, eo quod bonum apprehensum mouet uoluntatem. Simul autem est motio mouentis, & motus mobilis. Ipsa uero apprehensio boni in Christo non praexigebat aliquam inquisitionem ad hoc, quod esset de bono certum iudicium: quia secundum certitudinem Christus atim de omnibus uerum iudicium habuit. Pareat igitur quod nihil prohibet Christum in primo instanti meruisse. Et ideo concedendum, quod in primo suae conceptionis instanti meruit.

AD PRIMUM ergo dicendum, quod deliberatio duo importat. scilicet perceptionem rationis cum certitudine iudicii de eo, de quo fit deliberatio: & sic potest esse in instanti in eo, in quo non est dubitatio de agendis, & sic fuit in Christo. Potest etiam dicere discussionem, siue inquisitionem, & sic importat discursum quemdam, unde non potest esse in instanti: & tali deliberatione Christus non indigebat, quia non erat dubitatio de agendis.

AD SECUNDUM dicendum, quod uoluntas rationalis naturae naturaliter ordinatur in bonum, non autem in malum: & ideo in primo instanti suae creationis, nisi aliquid impediatur potest ferri in bonum, non autem in malum, in quod non fertur nisi per errorem, qui incidit in considerando, uel inquirendo: unde praexigitur tempus collationis ad malum, non autem ad bonum.

AD TERTIUM dicendum, quod ratio illa procedit in moribus successiuis, non autem in instantaneis, cuius ratio est, quia quoniam duo motus sunt ordinati, idem instans quod est finis primi motus, potest esse principium secundi: sicut in eodem instanti quo completur generatio ignis extra suum locum naturalem incipit motus localis eiusdem, nisi sit aliquid impediens. Si ergo principium secundi motus, & terminus eiusdem, sunt idem, sicut accidit in moribus instantaneis, tunc principium motus secundi est in eodem instanti cum termino motus primi, sicut illuminatio, & uisio in eodem instanti terminantur. Si uero terminus secundi motus non potest esse in eodem instanti cum principio eiusdem, sicut accidit in omnibus moribus successiuis, tunc impossibile erit quod terminus secundi motus sit in eodem instanti cum termino primi motus. Cum igitur motus libere arbitrii sit instantaneus, nihil prohibet meritum eius esse in eodem instanti cum termino creationis.

Per hoc patet solutio ad quartum. Non enim est extra facultatem creature, ut in primo instanti compleatur eius motus instantaneus.

AD QUINTUM dicendum, quod licet potentia ratio-

nalis in primo instanti suae creationis possit habere suam operationem quantum est de se, tamen si accipitur potentia alligata organo, quod nondum est aptum ad perfectam operationem, impeditur ex defectu organi, ne tunc operationem habere possit: hoc autem impedimentum ab anima Christi per gratiam est remotum, & secundum hoc per gratiam habuit, ut in primo instanti agere possit.

AD SEXTUM dicendum, quod non est simile de instanti in tempore, & de puncto in magnitudine quantum ad propositum pertinet. Nam eodem puncto in magnitudine non potest aliquid mobile uti ut duobus, nisi in eadem specie motus: sed eodem instanti temporis potest aliquid mobile uti ut duobus, etiam quantum ad diuersas species motus. In eadem autem motus specie non est possibile quod sit continuus motus, si motus uno actu terminetur, & altero actu incipiat, quia sic intercidit quies media, & per consequens tempus. Possibile autem est in diuersis motibus secundum speciem quod simul sit terminus unius motus, & principium alterius, eo quod inter eos non requiritur aliqua continuus, nec aliquis ordo, cum ambo possint esse simul, sicut simul dum aliquid mouetur, potest dealbari: & in instanti in quo incipit dealbari, terminatur motus secundum locum. Quandoque uero inter partes eiusdem motus est ordo, ut duae earum non possint esse simul. Unde nec terminus unius partis est simul cum principio alterius, si accipiantur ambo in actu. Et sic patet, quod uti uno instanti ut duobus, non cogit ut sit tempus medium, sicut cogit ad hoc uti uno puncto ut duobus in motu locali.

AD SEPTIMUM dicendum, quod cum gratia sit perfectio naturae, non sic se habet gratia ad naturam, sicut e conuerso. Commutata autem proportio non in omnibus tenet, sed in mensuris continuis, uel discretis.

AD OCTAuum dicendum, quod illa ratio procedit de ordine naturae, non de ordine temporis: quod patet ex hoc, quod in eodem instanti forma dat esse, ordinat, & distinguit.

AD NONUM dicendum, quod consilium requiritur ad electionem, quando aliquis non est aptus in agendis, quod in Christo locum non habuit.

AD X. dicendum, quod Christus non assumpsit defectus, qui in imperfectione gratiae, & scientiae redundare possent: huiusmodi autem defectus est ineptitudo organorum ad actum animae: unde hunc defectum Christus non assumpsit, sed per gratiam confortabantur organa, ut essent idonea ad operationem animae, sicut in statu innocentiae accidisset fortassis. Alia concedimus, quia uerum concluditur, licet aliqua eorum non sufficienter.

F I N I S.

Animaduerte lector, complures huius libri locos, sic castigatos fuisse, ut in Vaticanis manu scriptis codicibus legitur, quod tunc facile intelliges cum librum hunc, cum ceteris omnibus, qui antea impresi fuerunt, contuleris, ut de corre. art. 1. arg. 8. & de bono q. 2. 1. art. 3. arg. 3. aliusq; in locis uideri licet.

Series Chartarum.

ABCDEFGHIJKLMNO PQRST VXYZ, AA BB CC DD EE FF GGHH II KK LLMM
 NN OO PP QQ RR SS TT VV XX YY ZZ, AAA BBB CCC DDD EEE FFF
 GGG HHH III KKK LLL MMM NNN OOO PPP.

Omnes sunt Quaterniones, praeter PIP, qui est Quinternio.

V E N E T I I S, M D X C I I I.

Apud Dominicum Nicolinum.